

สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน
 เลขรับ.....1018
 วันที่ 31 ก.ค. 2563
 เวลา 13.40

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชน กลุ่มงานสารสนเทศ โทร. ๑๑๙๒๖
 ที่ สม ๐๐๐๙/ว ๙๖๙) วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓

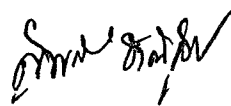
เรื่อง รายงานผลการเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามการเลือกตั้งท้องถิ่นไทย”

- เรียน ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
 ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน
 ผู้อำนวยการสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

ตามที่เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้สำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชนส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามการเลือกตั้งท้องถิ่นไทย” ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ โรงแรมไอบิส สไตร์ล์ กรุงเทพฯ ซึ่งจัดโดย Friedrich Naumann for Freedom และ Democracy Reporting International (DRI) นั้น

ในการนี้ ผู้เข้าร่วมการสัมมนาได้จัดทำสรุปรายงานที่ได้จากการสัมมนาเสนอเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเรียบร้อยแล้ว โดยเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า สรุปรายงานข้างต้นจะมีประโยชน์แก่งานของสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนเพื่อทราบด้วย สำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชนจึงขอส่งสรุปรายงานการเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการฯ ดังกล่าวตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้มาเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(นางสุพรรณิชาติ สุข)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่าย
 รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการสำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชน

เรียน..... ๒/๑๐

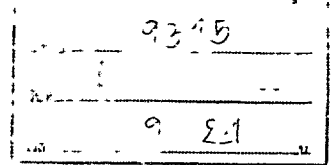
- เพื่อทราบ ดำเนินการ
 อื่นๆ 11-๗-๒๕๖๓

(นายนรอรจน์ สุนทรพุกก์)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน

31 ก.ค. 2563

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชน ฝ่ายช่วยอำนวยความสะดวก โทร. ๑๑๙๒๖

ที่ สม ๐๐๐๘/ก.เงษ

วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง รายงานผลการเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามการเลือกตั้งท้องถิ่นไทย”

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ตามที่เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามการเลือกตั้งท้องถิ่นไทย ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ โรงแรมไอบิส สไตล์ กรุงเทพฯ ซึ่งจัดโดย Friedrich Naumann Foundation for Freedom และ Democracy Reporting International (DRI) นั้น

เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ผู้จัดการอบรมดังกล่าวจึงได้เปลี่ยนแปลงวันเวลา และวิธีการฝึกอบรม เป็นสัมมนาเชิงปฏิบัติการผ่านแอปพลิเคชัน “Zoom Video Conference” ในระหว่างวันที่ ๑๗ - ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๓ เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. โดยสำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชน ได้ส่งนายวรพจน์ พวงสุวรรณ นักวิชาการสิทธิมนุษยชนชำนาญการพิเศษ เข้าร่วมการสัมมนาดังกล่าว ซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้จัดทำรายงานร่วมกับนางสาวแพรวไพลิน บุปผา นักวิชาการสิทธิมนุษยชนปฏิบัติการ สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เสร็จเรียบร้อยแล้ว

ในการนี้ ผู้เข้าร่วมการสัมมนา ได้สรุปเนื้อหาที่ได้จากการสัมมนาเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. ข้อสรุป

ในการเลือกตั้ง นอกจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุแล้ว ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยในการตรวจสอบเรื่องการรายงานข่าวว่ามีความเป็นธรรมและเป็นมืออาชีพ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สมัครรับการเลือกตั้งสามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ยังสามารถให้ข้อมูลเนื้อหาของการเลือกตั้งที่น่าสนใจ ครอบคลุมทั้งวาทกรรมของผู้รับสมัครเลือกตั้ง นโยบายของพรรคการเมือง ตลอดจนเสียงสะท้อนของกลุ่มต้อยโอกาส โดยอาศัยการทำความเข้าใจในมิติของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร การละเมิดต่อความสุจริตของการเลือกตั้ง การบิดเบือนข้อมูล การโฆษณาชวนเชื่อ การแข่งขันการบรรยายหรือการสร้างเรื่องเท็จแบบจับแพะชนแกะ และการใช้วาทกรรมที่เป็นภัย การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามการเลือกตั้งอาจเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจเพื่อใช้ศึกษาเพื่อให้สังคมเกิดความตระหนักและเข้าใจสภาพปัญหาของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่นำมาใช้ โดยมีกรอบความคิดในการทำงานที่สำคัญ คือ ๑) ความเป็นไปได้ในการเข้าถึงข้อมูล ๒) การปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อตรวจสอบว่าการเลือกตั้งนั้นได้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ และ ๓) ผลกระทบ โดยพิจารณาว่าแพลตฟอร์มใดมีผลกระทบต่อการเลือกตั้งมากที่สุด

ข้อควรคำนึงถึงในการสังเกตและการติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ๑) การเผยแพร่รายงานแบบเรียลไทม์ ต้องมีการประเมินข้อดี - ข้อเสียของการรายงานก่อนและหลังการเลือกตั้ง ต้องประเมินทรัพยากรที่มีและกำหนดตารางการรายงานที่สมจริง และมีพิจารณากลุ่มเป้าหมายของ

/รายงาน...

รายงานและจัดทำข้อเสนอแนะ ๒) ประเด็นจริยธรรม จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสาธารณะ โดยต้องเปิดเผยตัวตนของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระหว่างการศึกษา การใช้ข้อมูลและการจัดการข้อมูลต้องมีความโปร่งใสด้วยข้อมูลระยะเวลาและวิธีการเก็บข้อมูล เฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาเท่านั้น รวมถึงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และการเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจน และควรจัดเก็บข้อมูลอย่างปลอดภัยเพื่อหลีกเลี่ยงการรั่วไหลหรือการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ๓) ความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบการเลือกตั้งแบบเดิมที่ต้องนำมาประยุกต์ใช้กับการรายงานสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งต้องอยู่บนหลักการพื้นฐาน ได้แก่ วัตถุประสงค์การสังเกตและติดตามที่โปร่งใส วิธีการที่ชัดเจนสำหรับการทำซ้ำ หลีกเลี่ยงการพูดเกินจริงใด ๆ มีการระบุเมื่อข้อมูลไม่สมบูรณ์ มีรายงานเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทั้งเชิงบวกและลบ พิจารณาข้อมูลที่สามารถรายงานได้ พิจารณาว่าการเผยแพร่อาจส่งผลกระทบต่อ การเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึงและความเชื่อมั่นระยะยาวในสถาบันประชาธิปไตย

กรอบการสังเกตการณ์ในการเลือกตั้งจะต้องพิจารณาถึงประเด็นที่อาจเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองของประชาชนที่ต้องคำนึงถึง คือ ๑) การมีความเข้าใจและหลักเกณฑ์ในการอธิบายสถานการณ์การเลือกตั้งของประเทศในบางแง่มุม ๒) การใช้สื่อสังคมออนไลน์อาจทำให้ได้รับข้อมูล ซึ่งเชื่อมโยงกับการคุกคาม หรือการปราบปรามทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ และ ๓) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งนั้น ไม่สามารถติดตามรายละเอียดได้ถึงระดับลึกได้ เช่นงบประมาณที่ใช้ของพรรคการเมือง ข้อมูลการลงทะเบียนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พฤติกรรมของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งว่าถูกต้องชอบธรรมเพียงไร เพราะสิ่งที่ปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์มักจะออกมาในรูปของข้อมูลด้านความรู้สึกและความเห็นที่ไม่ใช่ข้อมูลเชิงประจักษ์

๒. ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสัมมนา

สื่อสังคมออนไลน์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภายในประเทศได้ เพียงแต่ยังไม่สามารถนำข้อมูลจากช่องทางดังกล่าวมาใช้เป็นหลักฐานได้โดยตรง เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวยังเป็นข้อมูลที่ใช้อ้างอิงในทางวิชาการไม่ได้ เพียงแต่เป็นแนวทางในการแสวงหาข้อเท็จจริงเท่านั้น โดยหากจะนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ในงานของสำนักงาน กสม. ควรจะได้มีการพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ สำนักงาน กสม. ควรมีการพิจารณาด้านความเข้าใจในด้านบริบทของการสื่อสารทั้งในการติดตามข้อมูลและการใช้สื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างกลุ่มสนใจ และการสื่อสารสาธารณะในประเด็นการเมืองนั้น ความเข้าใจในบริบทของสังคมในแต่ละประเทศซึ่งมีความแตกต่างกัน ทั้งความเป็นมาและการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทของเจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. นั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาและบริบทของสังคมที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒.๒ สำนักงาน กสม. ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ที่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องในการติดตามประเมินสถานการณ์ หรือการตรวจสอบกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับการใช้วาจากรรมที่เป็นภัยต่อบุคคล กลุ่มบุคคล หรือแม้แต่วาระการปกครองของประเทศ เพราะการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้นเป็นการสื่อสารที่ไม่สามารถรับรู้ถึงพฤติกรรมการตอบสนองในห้วงเวลาจริง และเนื้อหาของข่าวสารดังกล่าวนั้น ยังคงปรากฏอยู่ในระบบการสื่อสาร ซึ่งเมื่อมีผู้เสพข่าวนั้น อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมือง และนำไปสู่การก่อความรุนแรง และการละเมิดสิทธิของผู้อื่นได้ในที่สุด

๒.๓ สำนักงาน กสม. ควรมีการสำรวจเขตอำนาจขององค์กรให้มีความชัดเจนว่าสามารถเข้าถึงแพลตฟอร์มต่าง ๆ ของการสื่อสารสังคมออนไลน์ได้เพียงใด มีความน่าเชื่อถือแค่ไหนเพื่อสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในการทำงานขององค์กร โดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบข้อมูลข่าวสารในช่องทางการสื่อสารออนไลน์ที่สอดคล้องกับความเข้าใจต่อบริบทของสังคม และการตีความสถานการณ์ที่สอดคล้องหรือใช้เป็นข้อมูลเชิงขัดแย้งกับการสื่อสารในแบบดั้งเดิม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในมือของกลุ่มทุนและหน่วยงานของรัฐ หรือแม้แต่วิธีการสื่อสารของหน่วยงานรัฐ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการตีความเนื้อหาของ การสื่อสารที่อาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมสังคมได้

๒.๔ สำนักงาน กสม. ควรมีการดำเนินการศึกษาเพิ่มเติมในด้านการใช้การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อกำหนดให้เป็นกรอบในการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

๒.๕ สำนักงาน กสม. ควรมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กสม. ให้มีความสามารถในด้านการสื่อสารให้มากขึ้นจนสามารถดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาได้ด้วยตนเองไปพร้อมกับการสร้างฐานหน่วยหรือเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ สำหรับการทำให้ Data Analysis ในภาพรวมได้

รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(นางสาวอังคณา สังข์ทอง)

ผู้อำนวยการสำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชน

- ทพ

- สำนักคดีฯ. ส.ส.บ. 1121 ส.ส.ค. ทพ ก.ท.

นางสาวอังคณา สังข์ทอง
ผู้อำนวยการสำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชน
29 กรกฎาคม 2563

สรุปรายงานการเข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

เรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามการเลือกตั้งท้องถิ่นไทย

(Social Media Monitoring during Thailand's Local Election Workshop)

ระหว่างวันที่ ๑๗-๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๓ เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๗.๐๐ นาฬิกา

โดย Friedrich Naumann Foundation for Freedom และ Democracy Reporting International (DRI)

การจัดสัมมนาในวันและเวลาดังกล่าวเป็นการจัดสัมมนาผ่านแอปพลิเคชัน “Zoom Video Conference” โดยมีวัตถุประสงค์ในการติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และองค์กรอิสระ มีหลักคิดในเรื่องสื่อสังคมออนไลน์กับการเลือกตั้ง ซึ่งมีการแนะนำเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบ รวมถึงกรณีตัวอย่างสำคัญที่ผ่านมาจากประเทศต่างๆ โดยการสัมมนาแบ่งเป็น ๒ วัน

วันที่ ๑ (๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๓)

กิจกรรมที่ ๑ ให้ผู้เข้าร่วมการสัมมนาแนะนำตัว องค์กรที่สังกัด และหน้าที่ความรับผิดชอบตลอดจนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์กับประชาธิปไตย

กิจกรรมที่ ๒ อธิบายถึงความสำคัญถึงเหตุใดสื่อสังคมออนไลน์จึงมีความสำคัญ พร้อมทั้งอธิบายประสบการณ์จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของสถาบัน Democracy Reporting International

กิจกรรมที่ ๓ แบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็น โดยกำหนดปัญหาให้แสดงความคิดเห็นถึงการใช้อินเทอร์เน็ตและความสะดวกสบายกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่ผู้เข้าร่วมสัมมนาสังกัดอยู่พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มนั้น โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่มตามหัวข้ออภิปราย คือ ๑) สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนใต้ ๒) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ๓) กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

กิจกรรมที่ ๔ ให้ผู้เข้าร่วมการสัมมนาทบทวนหาคำสำคัญและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ในมิติของการเลือกตั้งที่มีอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ในสังคมไทย

วันที่ ๒ (๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๓)

กิจกรรมที่ ๑ นำเสนองานที่รับมอบหมายต่อที่ประชุมเรื่อง คำสำคัญและวาทะที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ที่มีอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ในสังคมไทย

กิจกรรมที่ ๒ วิทยากรนำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการ Monitor Free Social Media ของสถาบัน Democracy Reporting International

กิจกรรมที่ ๓ วิทยากรนำเสนอข้อมูลจากการทำโครงการ Social Media monitoring ในประเทศต่างๆ โดยมีการแบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ

๑. การจัดเตรียม (Preparation phase)
๒. ข้อมูลและการวิเคราะห์ (Data and analysis phase)
๓. การนำวิจัยสู่การใช้ในการปฏิบัติจริง (Research to action)

กิจกรรมที่ ๔ นำเสนอขั้นตอนวิธีการการศึกษาและตรวจสอบจากบทเรียนของประเทศศรีลังกาในการเลือกตั้งกลาง

กิจกรรมที่ ๕ การถามตอบปัญหาท้ายการสัมมนา
สรุปเนื้อหาที่ได้จากการสัมมนา

ความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในการเลือกตั้ง

การเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของบุคคลทั่วโลก มีการแพร่กระจายข้อมูลทางการเมืองขยายเป็นวงกว้างมากขึ้นต่างจากเดิมที่มีการสื่อสารผ่านทางหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ เนื่องจากการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นการสื่อสารที่มีต้นทุนต่ำทำให้การรับส่งข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกิดความหลากหลายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หรือ Social Media หมายถึง ระบบปฏิบัติการที่อนุญาตให้บุคคลสามารถสื่อสารและแบ่งปันข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ บุคคลสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตโดยใช้คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ โดยที่ระบบปฏิบัติการดังกล่าวได้เพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มคนต่างๆ ในการสื่อสารที่แตกต่างจากการใช้สื่อแบบดั้งเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ใช้การสื่อสารแบบดั้งเดิมควบคุมประชาชน ซึ่งสื่อเหล่านั้นอาจถูกควบคุมโดยรัฐ หรือพรรคการเมือง หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจ

สื่อสังคมออนไลน์มีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมต่อและรับฟังข้อมูลได้โดยตรง ขณะเดียวกันนั้น กลุ่มคนที่มีความเห็นต่างก็ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองของตนด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ว่า สื่อสังคมออนไลน์สามารถนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่ดีและไม่ดีเช่นใดก็ได้

นิยามของปัญหาในมิติของการใช้สื่อสังคมออนไลน์

- การปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ IO (Information Operations) คือการดำเนินงานทางข้อมูลเพื่อให้มีอิทธิพลที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการ โดยการปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (IO) กำหนดขึ้นโดยองค์กรที่มีบทบาทด้านข่าวการเมือง ซึ่งอาจเป็นการบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดอารมณ์ร่วมทางการเมืองที่กำหนด
- การละเมิดต่อความสุจริตของการเลือกตั้ง (Violations of Election Integrity) โดยการใช้ข้อมูลข่าวสารหลอกลวงหรือแทรกแซงในการเลือกตั้ง การใช้ข้อมูลเพื่อแทรกแซงการมีส่วนร่วมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมทั้งการใช้ข้อมูลในลักษณะข่มขู่ หลอกลวง หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดในระหว่างสมาชิกของพรรคการเมืองและประชาชน
- การบิดเบือนข้อมูล (Disinformation) คือ การจงใจพยายามหลอกลวงและทำให้เข้าใจผิดโดยใช้ประโยชน์จากความเร็วของเทคโนโลยีผ่านเว็บไซต์สาธารณะต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดการขยายวงในการรับรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว
- การโฆษณาชวนเชื่อทางคอมพิวเตอร์ (Computational Propaganda) คือ การใช้ BOT (บอต) ซึ่งเป็นโปรแกรมอัตโนมัติสำหรับทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งบนอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะใช้ในการเก็บข้อมูลจากเว็บเพจต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำดัชนี

ประกอบการทำงานในการค้นหาข้อมูลที่ต้องการ ตลอดจนการสร้างข้อมูลที่บิดเบือนเพื่อให้เกิดการบ่มเพาะพฤติกรรมในมนุษย์จากการเข้าใจผิดผ่านสื่อสังคมออนไลน์

- การแข่งขันการบรรยาย (Narrative Competition) เป็นการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์สร้างเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้น โดยมีเนื้อหาเป็นเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การเอาเนื้อหาจากประวัติศาสตร์ ความเชื่อ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ สร้างเป็นเรื่องราว (Story telling) เพื่อทำให้เกิดสงครามทางวัฒนธรรมขึ้นในประเทศต่าง ๆ เช่น ผู้ย้ายถิ่น เรื่องการนับถือศาสนา หรือ แม้กระทั่ง การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของสังคมจากการทำสงครามสารสนเทศ
- วาทกรรมที่เป็นภัยต่อประชาธิปไตย (Threats to Democratic Discourse) เป็นการสื่อสารเจตนาการกระทำที่เป็นอันตรายโดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ อันก่อให้เกิดผลกระทบจากการออกผ่านแพลตฟอร์มของสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งคุกคามและเป็นอันตรายต่อสังคมในแบบประชาธิปไตยทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อม ทั้งก่อนการเลือกตั้ง ในระหว่างการเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้ง

สิทธิมนุษยชนกับการเลือกตั้ง

วัตถุประสงค์ของการสังเกตการณ์ในการเลือกตั้งจะต้องพิจารณาถึงประเด็นที่อาจเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองด้วย โดยจะต้องคำนึงถึงกรอบการสังเกตการณ์ดังนี้

๑. การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งไม่สามารถแทนที่การตรวจสอบการเลือกตั้งแบบดั้งเดิมได้ทุกด้าน แต่อาจใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายสถานการณ์การเลือกตั้งของประเทศในบางแง่มุม
๒. การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งนั้น อาจทำให้ได้รับข้อมูลซึ่งเชื่อมโยงกับการคุกคามหรือการปราบปรามทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ
๓. การตรวจสอบการเลือกตั้งแบบดั้งเดิมครอบคลุมถึงการตรวจสอบเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการเลือกตั้งงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานเลือกตั้งของพรรคการเมือง ข้อมูลการลงทะเบียนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งว่าเป็นไปตามกฎหมายระดับชาติและมาตรฐานสากลหรือไม่อย่างไร แต่การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งนั้น ไม่สามารถติดตามรายละเอียดดังกล่าวได้ทั้งหมด

ประเด็นสำคัญในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามการเลือกตั้ง

การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามการเลือกตั้งอาจสามารถกระทำได้ในประเด็นดังนี้

๑. ตรวจสอบสื่อและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อติดตามว่าเป็นไปตามกฎหมายการเลือกตั้งหรือไม่
๒. ค้นหาร่องรอยของการข่มขู่หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนผ่านการรายงานของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์รายบุคคล แม้ว่าจะไม่สามารถตรวจสอบการลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครผ่านสื่อออนไลน์ได้ แต่ก็เป็นไปได้ที่จะติดตามรายงานการละเมิดใด ๆ จากผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้

๓. ติดตามมิติทางการเงินของการรณรงค์เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้งผ่านข้อมูลโฆษณาทางการเมืองบนเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์โดยผ่าน Ad Transparency บน Google

สื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเลือกตั้งและช่วยในการตรวจสอบสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยในการตรวจสอบว่าการรายงานข่าวมีความเป็นธรรมและเป็นมืออาชีพ ตลอดจนบุคคลและผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเนื้อหาของ การเลือกตั้งครอบคลุมทั้งวาทกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งและนโยบายของพรรคการเมือง ตลอดจนเสียงของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชายขอบกระทันหันในสื่อหรือไม่

การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามการเลือกตั้งอาจมีความซับซ้อนและแตกต่างจากการตรวจสอบการเลือกตั้งแบบดั้งเดิม โดยมีบริบทที่แตกต่างและต้องคำนึงถึงในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามการเลือกตั้ง ดังนี้

๑. ความเป็นไปได้

การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามการเลือกตั้งนั้น ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการเข้าถึงข้อมูล เช่น การติดตามการเลือกตั้งโดยใช้แพลตฟอร์ม Twitter แม้แพลตฟอร์ม Twitter จะช่วยให้เข้าถึงข้อมูลได้ในการตรวจสอบวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง แต่ในหลายประเทศแพลตฟอร์ม Twitter ไม่ได้ใช้กันอย่างแพร่หลาย ขณะที่แพลตฟอร์มอื่น ๆ เช่น Facebook อาจเกี่ยวข้องและแพร่หลายมากกว่า นอกจากนี้ บางแพลตฟอร์มอาจสื่อสารรับ-ส่งข้อความที่มีการเข้ารหัส เช่น WhatsApp และ Telegram

๒. การปฏิบัติตามกฎหมาย

การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามการเลือกตั้งนั้น อาจนำมาใช้เพื่อตรวจสอบว่าการเลือกตั้งนั้นได้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือไม่ ตลอดจนตรวจสอบกรณีการฝ่าฝืนกฎหมายด้วยการรณรงค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แต่ในขณะเดียวกันการรณรงค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นไปตามกฎหมายย่อมไม่ควรถูกควบคุมเกินสมควร เช่นเดียวกัน

๓. ผลกระทบ

การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามการเลือกตั้งนั้น ควรเริ่มจาก จุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด คือ การพิจารณาตามผลกระทบ โดยพิจารณาว่าแพลตฟอร์มใดมีผลกระทบต่อเลือกตั้งมากที่สุด และปรากฏการณ์ใดเป็นข้อห่วงกังวลหรือมีความเกี่ยวข้องมากที่สุดในการเลือกตั้งนั้นเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นไปได้มากที่สุดในการนำไปใช้ประเมินสถานการณ์ ตลอดจนพิจารณาว่าบุคคลที่มีบทบาทด้านใดมีความเกี่ยวข้องหรือมีอิทธิพลต่อสถานการณ์นั้นมากที่สุด

ขอบเขตของการติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การพิจารณาขอบเขตของการสังเกตและติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะต้องพิจารณาเงื่อนไขและวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑. แพลตฟอร์มใด เนื่องจากในแต่ละประเทศมีความซับซ้อนของการใช้สื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน เช่น ปริมาณการเชื่อมต่อแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ อาจเพิ่มขึ้นของการเปิดใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ รูปแบบแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการใช้สื่อในชีวิตประจำวันของบุคคลในประเทศนั้น ๆ

๒. ช่วงเวลาใด การกำหนดช่วงเวลาของการวิเคราะห์ การติดตามสังเกตการณ์สื่อสังคมออนไลน์ต้องตัดสินใจว่าจะเริ่มและสิ้นสุดการวิเคราะห์เมื่อใด และควรเตรียมพร้อมในกรณีสถานการณ์ทางการเมืองภายในกรอบเวลานั้น อาจเป็นช่วงเวลาที่มีความวาทกรรมทางการเมืองเกิดขึ้นและนำไปสู่ความรุนแรงได้

๓. ช่วงระยะเวลาการวิเคราะห์ข้อมูล การติดตามการเลือกตั้งส่วนใหญ่มุ่งเน้นวิเคราะห์สถานการณ์ในช่วงที่มีการเลือกตั้งเกิดขึ้นโดยประมาณแล้วจะอยู่ระหว่าง ๑-๒ เดือน แต่ควรดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะยาว เพื่อติดตามสถานการณ์ในช่วงหลังการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้วด้วยเช่นกัน

รูปแบบของการสังเกตและติดตามการเลือกตั้ง

๑) การกำหนดประเด็นที่จะวิเคราะห์ติดตาม ซึ่งสามารถคาดหมายได้จากวาทกรรมหรือบทสนทนาทางการเมืองที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ขณะนั้น แต่ขณะเดียวกันกับประเด็นที่ใช้ในการตอบโต้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อาจเปลี่ยนแปลงไปได้เช่นกัน ผู้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลควรเตรียมความพร้อมในการเพิ่มเติมประเด็นต่าง ๆ ให้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งประเด็นดังกล่าวอาจทำให้เกิดการถกเถียงและเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดจุดเปลี่ยนในระหว่างรณรงค์เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง

๒) การพิจารณาผู้เล่นที่มีบทบาทสำคัญ เป็นสิ่งจำเป็นและมีความซับซ้อนอย่างมาก โดยต้องคำนึงถึงพลวัตของสื่อสังคมออนไลน์เพื่อกำหนดว่าบุคคลใดที่ควรถูกสังเกตการณ์ ซึ่งผู้เล่นที่มีบทบาทสำคัญ สามารถแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มที่มีสังกัดเป็นทางการ เช่น ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง (๒) กลุ่มที่ไม่แสดงออกชัดเจน (๓) กลุ่มที่เป็นของปลอม

การเข้าถึงข้อมูล

การเข้าถึงข้อมูลเป็นประเด็นท้าทายสำคัญในการวิเคราะห์เพื่อสังเกตและติดตามการเลือกตั้ง เนื่องจากนโยบายการเข้าถึงข้อมูลของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพและปริมาณของข้อมูลที่นำเข้ามาจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์นั้น ๆ โดยแต่เดิมข้อมูลสาธารณะใด ๆ บนแพลตฟอร์ม Facebook สามารถรวบรวมผ่านการลงทะเบียนได้โดยง่ายด้วยการเข้าถึง Application Programming Interface (API) ที่ได้รับจากแพลตฟอร์ม แต่ปัจจุบันพบว่า การเข้าถึงข้อมูลกระทำได้ยากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเขียนโปรแกรมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล (โปรแกรมภาษา R และ Python) ถือเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมอย่างมาก สำหรับหลักการสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ (๑) การกำหนดวิธีการที่เป็นไปได้ (๒) การอ้างอิงตัวอย่างงานที่ทำการตรวจสอบสื่อสังคมออนไลน์โดยองค์กรต่างๆ (๓) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสำรวจปรากฏการณ์และนำเสนอความเป็นไปได้ที่แตกต่างกัน เช่น การบิดเบือนข้อมูล คำพูดแสดงความเกลียดชัง การระบุตัวตนของเรื่องเล่าพฤติกรรมที่ไม่น่าเชื่อถือ และภัยคุกคามออนไลน์อื่น ๆ

ข้อควรคำนึงถึงในการสังเกตและติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์

๑. การเผยแพร่รายงานแบบเรียลไทม์ เมื่อเทียบกับรายงานการสังเกตและติดตามการเลือกตั้งแบบดั้งเดิมที่มีรายงานผลอย่างเป็นระบบเฉพาะหลังวันเลือกตั้ง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามการเลือกตั้งอาจต้องมีการหลีกเลี่ยงการอภิปรายระหว่างกรรมการรณรงค์ เพื่อป้องกันไม่ให้มีการนำข้อความจากรายงานดังกล่าวไม่ว่าจะทางบวกหรือลบไปใช้และเกิดเป็นข้อถกเถียงขึ้น ขณะเดียวกันควรพยายามหลีกเลี่ยงการรายงานผลในช่วงเวลาที่น่าจะล้าสมัยเกินสมควร ซึ่งพบว่า ผู้สังเกตการณ์ส่วนใหญ่จะเสนอรายงานการประเมินสถานการณ์การเลือกตั้ง โดยครอบคลุมกระบวนการเลือกตั้งแต่ก่อน - หลังการเลือกตั้ง โดยส่วนใหญ่จะเผยแพร่ต่อสาธารณชนหนึ่งวันหลังจากการลงคะแนนเลือกตั้งเสร็จสิ้นลงแล้ว เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่สังคมให้ความสนใจต่อสิ่งที่ค้นพบดังกล่าวสูงที่สุด โดยภารกิจที่สำคัญ คือ การแถลงการณ์เบื้องต้นก่อนที่จะมีการจัดทำรายงานที่ละเอียดมากขึ้นในเวลาต่อมา ซึ่งการเผยแพร่รายงานต้องประกอบด้วย

- การประเมินข้อดี-ข้อเสียของการรายงานก่อนและหลังการเลือกตั้ง
- การประเมินทรัพยากรที่มีและกำหนดตารางการรายงานที่สมจริง
- การพิจารณากลุ่มเป้าหมายของรายงานและจัดทำข้อเสนอแนะตามลำดับ

๒. ประเด็นจริยธรรม การสังเกตและติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสาธารณะ โดยยังคงต้องเปิดเผยตัวตนของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระหว่างภารกิจ เมื่อเลือกชุดข้อมูลที่เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยซึ่งดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจำเป็นต้องจัดการข้อมูลอย่างมีจริยธรรมและกำหนดนโยบายความเป็นส่วนตัวที่ชัดเจนให้แก่สาธารณะ และควรคำนึงถึงหลักการติดตามการเลือกตั้งแบบดั้งเดิมด้วย ขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลในระหว่างภารกิจการศึกษาดังกล่าว รวมถึงความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยข้อกังวลหลักของนักวิจัยสื่อสังคมออนไลน์ คือ การพิจารณาความแตกต่างระหว่างข้อมูลสาธารณะและข้อมูลส่วนตัว โดยตัวอย่างของข้อมูลสาธารณะ เช่น การลงข้อมูลทางสื่อออนไลน์ด้วยการโพสต์สาธารณะโดยนักการเมือง และนักการเมืองยินยอมให้เข้าร่วมวงสาธารณะและรู้ว่าโพสต์ใด ๆ ที่จะเข้าสู่บันทึกสาธารณะ อย่างไรก็ตามบางครั้งความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นสาธารณะและส่วนตัวกลายเป็นเรื่องยาก ข้อมูลความเป็นส่วนตัวแม้จะมีแง่มุมส่วนบุคคลของพวกเขาที่ปรากฏต่อสาธารณะก็ไม่ได้ถือว่าข้อมูลสาธารณะ เพื่อแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นสาธารณะหรือความเป็นส่วนตัวนักวิจัยต้องสามารถพิจารณาได้ ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์แต่ละคนตั้งใจโพสต์ข้อความสาธารณะและต้องการเข้าร่วมในการอภิปรายสาธารณะจริงหรือไม่ อาจต้องพิจารณาว่าผู้ใช้มีค่านิยม (แฮชแท็ก) ที่แสดงให้เห็นหรือไม่ว่าพวกเขากำลังเข้าร่วมการสนทนาที่เฉพาะเจาะจงอีกประการหนึ่งคือ การใช้ข้อมูลและการจัดการข้อมูลต้องมีความโปร่งใส โดยควรแสดงข้อมูลระยะเวลาและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยควรรวบรวมเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องศึกษาเท่านั้น รวมถึงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลอย่างชัดเจน ตลอดจนควรจัดเก็บข้อมูลอย่างปลอดภัยเพื่อหลีกเลี่ยงการรั่วไหลหรือการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

๓. ความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบการเลือกตั้งแบบเดิมที่นำมาประยุกต์ใช้กับการรายงานสื่อสังคมออนไลน์ บางแง่มุมของการติดตามการเลือกตั้งแบบดั้งเดิมนั้นสามารถนำมาใช้กับการติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การสังเกตและติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ควรมีวัตถุประสงค์ในการสังเกตที่โปร่งใสเพื่อให้สาธารณชนสามารถไว้วางใจในรายงานผลการศึกษามีจุดประสงค์และวิธีการที่ชัดเจน และแสดงความรับผิดชอบในการทำซ้ำ โดยข้อพิจารณาด้านจริยธรรมสำหรับการสังเกตและติดตาม

การเลือกตั้งผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ควรตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ คือ (๑) วัตถุประสงค์การสังเกตและติดตามที่โปร่งใส (๒) วิธีการที่ชัดเจนสำหรับการทำซ้ำ (๓) หลีกเลี่ยงการพูดเกินจริงใด ๆ (๔) ระบุเมื่อข้อมูลไม่สมบูรณ์ (๕) รายงานเกี่ยวกับปรากฏการณ์เชิงบวกและเชิงลบ (๖) ตรวจสอบข้อมูลที่สามารถรายงานได้ (๗) พิจารณาว่าการเผยแพร่ข้อมูลหรือการรายงานต่อสาธารณะในบางกรณีอาจส่งผลกระทบต่อเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึงและความเชื่อมั่นระยะยาวในสถาบันประชาธิปไตย

กรณีศึกษาของประเทศศรีลังกา

กรณีศึกษาของประเทศศรีลังกานั้น มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นทางการเมืองและปริณทลมีอยู่ก่อนและหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีปี ๒๕๖๒ จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์จาก Facebook เพื่อแสดงหลักฐานของคำพูดแสดงความเกลียดชังและการบิดเบือนข้อมูล แม้ว่าการวิเคราะห์จะมีข้อจำกัดจากคำศัพท์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ แต่ได้มีการรวบรวมความถี่ของคำพูดแสดงความเกลียดชังและข้อมูลที่ทำให้เข้าใจผิด และสถานการณ์ในประเด็นสำคัญในช่วงเวลาดังกล่าว โดยบทสรุปหลักมีสาระสำคัญดังนี้

- ประเด็นการกำกับดูแลของรัฐมีความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมส่วนใหญ่ ขณะที่ประเด็นความมั่นคงของชาติ การปรองดองและสันติภาพ รวมถึงประเด็นทางศาสนาและชาติพันธุ์ ยังคงมีการถกเถียงกันอย่างเด่นชัด
- ช่องทางสื่อแบบดั้งเดิมของผู้สนับสนุนกลุ่มต่าง ๆ และสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่มีการโพสต์บ่อยครั้งจะได้รับการตอบรับจำนวนมาก ได้แก่ Ada Derana Sinhala, Newsfirst.lk, ColomboToday, Hiru News และ Newshub.lk
- แม้ว่าสื่อดั้งเดิมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาทกรรม แต่รายงานนี้ระบุว่าโดเมนซุบซิบมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่เรื่องเล่าที่มีการจัดการทางการเมืองโดยไม่สนใจข้อเท็จจริงในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงความมั่นคงของชาติ และประเด็นทางศาสนาและชาติพันธุ์
- โดเมนซุบซิบและการรณรงค์ผ่านหน้าเว็บเพจในช่วงระยะเวลาการเลือกตั้งสามารถจำแนกได้ชัดเจนว่าโดเมนและเว็บเพจใด เป็นพันธมิตรกัน
- เนื้อหาทางการเมืองที่โพสต์บนหน้าเว็บในกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งสามอันดับแรกในช่วงเวลาที่ไม่มีการเคลื่อนไหวของผู้สมัครในการโพสต์เนื้อหาของการหาเสียง
- กลุ่มและหน้าเว็บที่โพสต์บ่อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่สนับสนุนผู้ดำเนินการสองคนในการเลือกตั้ง: Gotabaya Rajapaksa และ Sajith Premadasa
- มีสัดส่วนของการโพสต์มากกว่าสำหรับความรู้สึกเชิงลบ (ร้อยละ ๓๙.๕) เมื่อเปรียบเทียบกับความรู้สึกเชิงบวก (ร้อยละ ๒๓) และมีการแชร์โพสต์ที่มีความรู้สึกเชิงลบมากกว่าโพสต์ที่มีความรู้สึกเชิงบวก
- ลักษณะในการโพสต์มีการอ้างถึงการปกป้องศาสนาและชาติพันธุ์เป็นเป้าหมายและนำมาพูดคุยกันอย่างกว้างขวางในโพสต์บนหน้าเพจและกลุ่มที่อาจนำไปสู่การขัดแย้งระหว่างชุมชน
- กลุ่มศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะชุมชนชาวฮินดูและมุสลิมถูกอ้างถึงในกระทู้โดยใช้ภาษาและความคิดเห็นที่เลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของความเหนือกว่าทางเชื้อชาติ

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุป

สื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเลือกตั้ง และช่วยในการตรวจสอบที่นอกเหนือไปจากสื่อแบบดั้งเดิมอันได้แก่ สื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยในการตรวจสอบว่าการรายงานข่าวมีความเป็นธรรมและเป็นมืออาชีพ ตลอดจนบุคคลและผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเนื้อหา องค์การเลือกตั้งครอบคลุมทั้งวาทกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งและนโยบายของพรรคการเมือง ตลอดจนการสะท้อนเสียงของกลุ่มด้อยโอกาสอีกด้วย โดยอาศัยการทำความเข้าใจในมิติของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร การละเมิดต่อความสุจริตของการเลือกตั้ง การบิดเบือนข้อมูล การโฆษณาชวนเชื่อ การแข่งขันการบรรยายหรือการสร้างเรื่องเท็จแบบจับแพะชนแกะ การใช้วาทกรรมที่เป็นภัยต่อประชาธิปไตย

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดตามการเลือกตั้งอาจเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจเพื่อศึกษาเพื่อให้สังคมเกิดความตระหนักและเข้าใจสภาพปัญหาของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีกรอบความคิดในการทำงานที่สำคัญ คือ

๑. ความเป็นไปได้ในการเข้าถึงข้อมูล

๒. การปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อตรวจสอบว่าการเลือกตั้งนั้นได้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่

๓. ผลกระทบ โดยพิจารณาว่าแพลตฟอร์มใดมีผลกระทบต่อ การเลือกตั้ง มากที่สุด

นอกจากนี้ยังมีข้อควรคำนึงในการสังเกตและติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์

๑. การเผยแพร่รายงานแบบเรียลไทม์ ซึ่งการเผยแพร่รายงานต้องประกอบด้วย การประเมินข้อดี-ข้อเสียของการรายงานก่อนและหลังการเลือกตั้ง การประเมินทรัพยากรที่มีและ กำหนดตารางการรายงานที่สมจริง และการพิจารณากลุ่มเป้าหมายของรายงานและจัดทำข้อเสนอแนะ

๒. ประเด็นจริยธรรม การสังเกตและติดตามการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสาธารณะ โดยยังคงต้องเปิดเผยตัวตนของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระหว่างกระบวนการวิจัย การใช้ข้อมูลและการจัดการข้อมูลต้องมีความโปร่งใส โดยควรแสดงข้อมูลระยะเวลาและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยควรรวบรวมเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องศึกษาเท่านั้น รวมถึงกระบวนการวิเคราะห์ ข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลอย่างชัดเจน ตลอดจนควรจัดเก็บข้อมูลอย่างปลอดภัยเพื่อหลีกเลี่ยงการรั่วไหลหรือการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

๓. ความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบการเลือกตั้งแบบเดิมที่ใช้กับการรายงานสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งต้องอยู่บนหลักการพื้นฐาน คือ

(๑) วัตถุประสงค์การสังเกตและติดตามที่โปร่งใส

(๒) วิธีการที่ชัดเจนสำหรับการทำซ้ำ

(๓) หลีกเลี่ยงการพูดเกินจริงใด ๆ

(๔) ระบุเมื่อข้อมูลไม่สมบูรณ์

(๕) รายงานเกี่ยวกับปรากฏการณ์เชิงบวกและเชิงลบ

(๖) ตรวจสอบข้อมูลที่สามารถรายงานได้

(๗) พิจารณาว่าการเผยแพร่ต่อสาธารณะอาจส่งผลกระทบต่อ การเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึงและความเชื่อมั่นระยะยาวในสถาบันประชาธิปไตย

การสังเกตการณ์ในการเลือกตั้งต้องพิจารณาถึงประเด็นที่อาจเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองด้วย โดยจะต้องคำนึงถึงกรอบการสังเกตการณ์ดังนี้

๑. การมีความเข้าใจและหลักเกณฑ์ในการอธิบายสถานการณ์การเลือกตั้งของประเทศในบางแง่มุม
๒. การใช้สื่อสังคมออนไลน์อาจทำให้ได้รับข้อมูลซึ่งเชื่อมโยงกับการคุกคาม หรือการปราบปรามทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ
๓. การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสังเกตการณ์การเลือกตั้งนั้น ไม่สามารถติดตามรายละเอียดได้ถึงระดับลึกได้เช่น งบประมาณที่ใช้ของพรรคการเมือง ข้อมูลการลงทะเบียนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พฤติกรรมของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งว่าถูกต้องชอบธรรมเพียงไร เพราะสิ่งที่ปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์มักจะออกมาในรูปของข้อมูลความรู้สึกและความเห็นที่ไม่ใช่ข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

สื่อสังคมออนไลน์แม้เป็นส่วนสำคัญในติดตามกระบวนการเลือกตั้งและช่วยในการตรวจสอบสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ สื่อสังคมออนไลน์ ที่ทำให้มองเห็นภาพการเลือกตั้งได้อย่างมีนัยยะสำคัญ โดยเฉพาะในยุคสังคมสื่อออนไลน์นี้ ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภายในประเทศได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่ยังไม่สามารถนำข้อมูลจากช่องทางดังกล่าวมาใช้เป็นหลักฐานได้โดยตรงเนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ยังใช้อ้างอิงในทางวิชาการไม่ได้ เพียงแต่เป็นแนวทางการแสวงหาข้อเท็จจริงเท่านั้น โดยหากจะนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในงานของสำนักงาน กสม. ควรจะได้มีการพิจารณาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. สำนักงาน กสม. ควรมีการพิจารณาด้านความเข้าใจในด้านบริบทของการสื่อสาร ทั้งในการติดตามข้อมูลและการใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างกลุ่มสนใจ และการสื่อสารสาธารณะ ในประเด็นทางการเมืองนั้น ความเข้าใจในบริบทของสังคมในแต่ละประเทศซึ่งมีความแตกต่างกัน ทั้งความเป็นมาและการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทของเจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. นั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจในเนื้อหา และบริบทของสังคมที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒. สำนักงาน กสม. ควรมีการศึกษาและทำความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงาน กสม. ที่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องในการติดตามประเมินสถานการณ์ หรือการตรวจสอบกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่เกี่ยวกับการใช้วาจากรรมที่เป็นภัยต่อบุคคล กลุ่มบุคคล หรือแม้แต่ว่าระบบการปกครองของประเทศ เพราะการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์นั้นเป็นการสื่อสารที่ไม่สามารถรับรู้ถึงพฤติกรรมการตอบสนองในห้วงเวลาจริง และเนื้อหาของข่าวสารดังกล่าวนั้นยังคงปรากฏอยู่ในระบบการสื่อสารซึ่งเมื่อมีผู้เสพข่าวนั้นอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมือง และนำไปสู่การก่อความรุนแรง และการละเมิดสิทธิของผู้อื่นได้ในที่สุด

๓. สำนักงาน กสม. ควรมีการสำรวจเขตอำนาจขององค์กรให้มีความชัดเจนว่าสามารถเข้าถึงแพลตฟอร์มต่าง ๆ ของการสื่อสารสังคมออนไลน์ ได้เพียงใด มีความน่าเชื่อถือแค่ไหน เพื่อสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในการทำงานขององค์กร โดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบข้อมูลข่าวสารในช่องทางการสื่อสารออนไลน์

ที่สอดคล้องกับความเข้าใจต่อบริบทของสังคม และการตีความสถานการณ์ที่สอดคล้อง หรือใช้เป็นข้อมูลเชิงขัดแย้งกับการสื่อสารในแบบดั้งเดิม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในมือของกลุ่มทุนและหน่วยงานของรัฐ หรือแม้แต่วิธีการสื่อสารของหน่วยงานรัฐซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการตีความเนื้อหาของ การสื่อสารที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมสังคมได้

๔. สำนักงาน กสม. ควรมีการดำเนินการศึกษาเพิ่มเติมในด้านการใช้การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ที่อาจนำสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อกำหนดให้เป็นกรอบในการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

๕. สำนักงาน กสม. ควรมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กสม. ให้มีความสามารถในด้านการสื่อสารให้มากขึ้นจนสามารถดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาได้ด้วยตนเอง ไปพร้อมกับการสร้างฐานหน่วยหรือเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้จากแหล่งต่างๆ สำหรับการทำ Data Analysis ในภาพรวมได้

(นางสาวแพรวไพไล บุปผา)

นักวิชาการสิทธิมนุษยชนปฏิบัติการ

(นายวรพจน์ พวงสุวรรณ)

นักวิชาการสิทธิมนุษยชนชำนาญการพิเศษ